

Cronici Bucureștene

Aprilie

Însfîrșit, e liniște în țară. Liniște de cimitir, dar în tot cazul liniște, preferabilă de o mie de ori tumultului fioros al balamucului în care am trăit citeva săptămîni, cuprinși de un spăimîntător delir, furie de distrugere din partea unora, sete de răzbunări cumplite din partea altora, zăpăceală și demență din partea tuturor.

S'a varsat atîta sînge românesc, că probabil țaranii noștri superstițioși au fost mirați că găinile lor (cari vor mai fi avînd asemenea păseri de lux!) nu le-au făcut ouă înroșite d'a gata pentru sărbătoarea Paștilor din anul acesta. Jalnice Paști s'au serbat în colibele dărăpănate de ghiulele, și cîți moșnegi sfătoși, și cîți flăcăi voinici, și cite chipeșe neveste, au lipsit din mijlocul neamului lor sirîns în jurul măsușii tradiționale, îmbucînd fără poftă dia azima coaptă, care ar fi trebuit să fie dulce și caldă, dacă n'ar fi curs peste ea prea multe lacrimi amare și înghețate... În ziua de Paști au cîntat cucuvelele pe streșinele lor!

Dar, cum spune proverbul franțuzesc, și o nenorocire e bună la ceva. Marile reforme sociale, adîncile prefaceri cari aduc după ele un traiu mai bun mulțimei, au fost scrise totdeauna cu slove de sînge în istoria popoarelor. Poate că grozava boală de care pătîmea țara noastră reclama fatal leacul suprem al unei mari lăsări de sînge. Poate că această criză teribilă în care patria ni s'a zvîrcolit va hotări însfîrșit pe oamenii noștri de Stat—meșteri doctori—să s'adune într'un hotărîtor consult la căpătăiul convalescentului și să găsească leacul definitiv întremător.

Nu eu mă voiu încumeta aici să le arăt ce au de făcut; eu, împreună cu d-voastră cititori, n'am decît să aștept plin de nădejde ca serbarea Învierii Mîntuitorului să coincidă în 1907 cu învierea și cu minuirea celor peste cinci milioane de trudite suflete țărănești.

O mică observațiune, însă:

Am citit și am auzit povestirile despre răscoale, și mi-am zis: e cu neputință ca psihologia țaranului român să se modificat așa fundamental în cursul unei singure nopți de groază! E cu neputință ca țaranul nostru, pe care l'am pomenit totdeauna blajîn și resemnat, să se fi transformat d'odată într'o fiară sălbatică! Dar cine a săvîrșit atunci acele schingiuri barbare, acele fapte de Piei Roșii, ale căror sinistre amănunte ar fi înfricoșat chiar închipuirea unui calău ca Torquemada? Eu unul sînt încredințat că, dacă toți țaranii împinși de foame și de des-

nădejde, întăritați și de unele ațfări necugetate, dacă *toți* au pornit să ceară cu tărie o soartă mai omenoasă, însă licăloșiile, cruzimile, excesele oribile nu le-au comis decît unii: lepădăturile satelor, scăpații din ocne, asasinii și fillharii, sufletele criminale chiar în timpuri normale, dar-mi-te într'o clipă de tulburare obștească în care mințile cele mai cumpătate se exaltează, iar drojdia populară se ridică toldeana la suprafață prin îndrăzneala ei nelegiuită.

Eu, unul, mă mîngîiu cu convingerea că neomeniile și atrocitățile din timpul răscoalelor nu pot fi opera țărănimii rominești întregi, fonciarmente fiindă și cinstită, ci aceea a unor vestejiți de justiție și a unor înnebuniți prin basamacurile mizerabile ce se debitează în circumstările dela sate, și prin otrava și mai priazidioasă a ațfărilor unor semiculți, citeodată chiar *semil*-culți, cari înțelegînd numai pe sfert unele idei generoase și umanitare le viră țilcuite anapoda în capetele ignorante cari nu le înțeleg de loc.

Dar... să nu uit că scriu aici o cronică Bucureșteană, scriu o miniatură de istorie a unei vieți și complexe și ușuratece, fac un soi de cinematograf ale cărui tablouri schimbătoare nu se opresc decît o clipă 'n loc, așa că după tragedia țărănească urmează repede o scenă de comedie burlescă, și după aceasta, altă dramă poate.

Viața Bucureșteană, suspendată un moment de fiorul îngrijării obștești, continuă, cu toate marile ei nimicuri, cu toate micile ei măreții, cu toate aparențele ei strălucite, cu toate mizeriile ei fundamentale. La Bursă se joacă iarăși, la teatrul *rominesc* au picat trupe de operă *italiană* și de operetă *austriacă*, în Cluburi se joacă, în localurile de petreceri jocul nu mai contenește, în saloane de asemenea... Se joacă pretutindeni, jucăm cu toți danțul obicinuit al unei existențe frivole și zadarnice, aceeași, vecinic aceeași, cu toate cele întimplute. Au cîntat turenurile, și noi tot jucăm, și tot ne jucăm, nepăsători și fericiți!...

Și fericirea noastră e așa de iluzorie, încît mă mir cum până acum, ca o repercusiune a răscoalelor țărănești, ziarele n'au înregistrat încă o revoltă... a Bucureștenilor. Să nu credeți că exagerez dacă voiu afirma că „domnul Ionescu” și „musiu Dumitrescu” din Capitală sînt tot așa de exploatați pecît „nea Ion” și „badea Dumitru” din cătunul Pelagrade-jos. Nu vreau să vorbesc de scumpetea exorbitantă, îndrănesc să zic chiar nerușinată a preșurilor de intrare la opera italiană sau la opereta vieneză (15—20 de lei stalul!). Astea sînt petreceri de lux. Arta și literatura sînt consumațiuni de lux în România. Aiurea ele sînt la îndemîna celor mai saraci, și așa și trebuie să fie. În Austria, bunăoară, sînt regulamente polițienești și municipale cari statornicește un maximum de preșuri la teatre, peste cari nu pot să treacă impresarii în lăcomia lor cămătărească. Dar, repet, nu am intenția să mă plîng că traiul Bucureștenilor s'a împovorat prin urcarea preșurilor de intrare la spectacole. S'a scumpit însă în mod extraordinar strictul necesar al vieții: hrana, locuința, îmbrăcămîntea, combustibilul. Incalte, în ceea ce privește locuința, îmi închipuesc că s'a auzit până la lași oftatul isbucnit din plămîinii Bu-

cureșienilor în ajunul Sfintului Gheorghe. Chirii exorbitante, case mizerabile! Cu 1000 de lei pe an trebuie să te consideri fericit dacă vei găsi în București trei-patru odaște într'o mahala departată și murdară, fără curte, fără umbră de verdeață, fără aer, fără soare. Este o adevărată crimă să se permită închirierea unor asemenea case lipsite de lumină și de căldură, condițiunile primordiale ale vieței omenești. Dacă d. C. Sterea a intervenit pentru închirierea învoelilor agricole între țărani și moșieri (și bine a făcut, ori-ce-ar zice „Epoca” la care am colaborat ani întregi, muncă răsplătită... dar să nu fac chestii personale!), orice s'ar zice, eu aş vota cu amândouă minile ca autoritatea se intervie odată și-odată spre a pune un friu scandaloasei specule la care se dedau cîțiva bogătași neșăfioși în potriva marelui mulțimi a publicului, speculă la pline, la carne, la haine, la chirii, ia... toate! Păcălelele au haz numai la întâi Aprilie; dar în celelalte zile ale anului păcăleala onorabililor negustori devine nesuferită.

Este curioasă datina asta de a păcăli pe semenii tăi în prima zi de Aprilie! E neexplicabilă. Eu aş propune din potrivă, ca: de oarece în 364 de zile ale anului ne păcălim într'una unii pe alții,—relațiile noastre sociale fiind întemeiate pe o permanentă hipocrizie și minciună,—aş propune zic, ca să alegem ziua de 1 Aprilie tocmai pentru a ne spune reciproc pe șleau adevărurile pe care în tot restul anului ni le ascundem. Cu jurămint strășnic să ne legăm ca, în ziua de 1 Aprilie, rușinându-ne de minciunile convenționale cărora ne supunem în toate celelalte zile, să ne spunem unul altora tot ce gîndim și ce simțim.

— Dragă, eu sint nebun de amor după zestrea ta, iar nu după tine! va zice înflăcăratul îndrăgostit logodnicii sale la 1 Aprilie.

— „Iubiți alegători!”, va grăi manifestul unui candidat de deputat, iar acesta va fi obligat să spuie sincer în ziua de 1 Aprilie: Idioșilor, alegeți-mă și pe urmă n'am să mai mă gîndesc la voi, ci numai la treburile mele!”

— Scumpe bărbățele,—va spune cucoana barbatului ei,—nu ți-am mărturisit până azi că te înșel în chip scandalos, dar fiindcă azi e 1 Aprilie, mă simt datoare să-ți declar că ți-am pus mai multe coarne decât au cerbii din munții Ceahlăului.

...Pentru că—orice s'ar spune—să fim politicoși, sau cum zice francezul—*place aux dames!*, ziua de 1 Aprilie trebuie s'o rezervăm femeii, care a transformat păcăleala într'o adevărată artă, așa că ar trebui să se înființeze—tot pe ziua de 1 Aprilie, ziua Budgetului—un nou post de Muză: Muza păcălelilor, post care se cuvine de drept unei femei.

La Rochefoucauld a scris:

Poți să găsești femei măritate cari n'au avut nici-un amant; dar e greu să găsești de acelea cari au avut numai unul.

La Rochefoucauld a fost un obraznic, nu-i așa, scumpe cititoare?